

22.75x30.31	1/2	6	עמוד	מוסף כלכלי טט - כלכלי טט	22/10/2020	74860435-7
-------------	-----	---	------	--------------------------	------------	------------

עמותת ה.ל. - 40610

חם שם בחי

שחר אילן

"החילונים מרגישים שהחרדים כלאו אותם. אז הם תורמים ליוצאים בשאלה"

הקורונה מחדדת את מצבם המורכב של היוצאים בשאלה: אלו שרק יצאו נותרו בלי עבודה ובלי בית לשוב אליו, ואלו שעדיין בבית נחשפים לאינטרנט ונקלעים לעימות עם העולם החרדי. בארגוני סיוע מדווחים על גל פניות - וגם על גל תרומות מחילונים זועמים

ריסה של עמותות רבות. לפי הקצב הנוכחי, התרומות לעמותה עתידות לזנק השנה ב-22%, מ-7.6 מיליון שקל ל-9.5 מיליון, מה שיגדיל את תקציבה מ-10.6 מיליון ב-2019 ל-12.5 מיליון ב-2020 (עוד 3 מיליון מגיעים מהתקשרויות עם הממשלה להפעלות דירות קליטה ומרכזי ייעוץ קהילתיים לרווחת היוצאים). הזינוק בסכומים לא משקף את מלוא הדרמה: הס מרווח שמספר התורמים הוכפל השנה מ-700 ל-1,400, להערכתו בשל כעס שצברו החילונים על התנהלות הציבור החרדי סביב המגפה. "יש נכונות של הציבור בישראל להשקיע ביוצאים בשאלה, גם בגלל הכעס על החרדים", הוא אומר. "אנשים תמיד כעסו על החרדים, אבל הם אף פעם לא הרגישו שכולאים אותם בבית בגללם. היום הם יודעים שמי שסגר אותם בביתם אלה החרדים".

עוד סיבה לצמיחה בתרומות היתה מבצע שבו מתנדבי הלל התבקשו לברוק מה מצבם של 2,000 היוצאים בשאלה החברים בעמותה. התמונה שעלתה היתה קשה: גל האבטלה פגע בעיקר בצעירים ובחרי סרי השכלה מקצועית, שני מאפיינים של היוצאים בשאלה. בסגר הראשון, 65% מהיוצאים בשאלה החרי בריים בהלל היו מובטלים. מאז, רק חצי מהם חזרו לעבודה. לנוכח המצוקה העצומה הזו, המתנדבים החלו לתרום להם בעצמם ולאסוף תרומות מחברים. הלל מעבירה מענקים ישירים לסיוע ליוצאים, ופועלת כדי לסייע להם למצוא מקומות עבודה. סקר שערכה העמותה בין הסטודנטים היוצאים גילה ש-91% מהם מתכוונים להמשיך ללמוד. השבוע נפתחה ההרשמה למלגות הסיוע של העמותה. "ברור שתהיה נשירה של סטודנטים עניים, ואחד היעדים שלנו הוא לצמצם נשירה של יוצאים", אומר הס.

גם בעמותת "יוצאים לשינוי", המסייעת גם היא ליוצאים, מרווחים שהקורונה הביאה לגל פניות

צאים לפני גל גדול". לדברי אליהו, הרהורי יציאה מתחילים פעמים רבות במשבר אמון עם איש דת סמכותי, לדוגמה ראש הישיבה. לכן יש השפעה מכרעת לכישלון ההנהגה הרבנית במשבר הנוכחי, ובייחוד לעמדה הלעומתית שנקט הרב חיים קנייבסקי, ממנהיגי הליטאים: קנייבסקי הורה להותיר את תלמודי התורה פתוחים, מה שתרם לשיעורי ההדבקה העצומים בעולם החרדי, ובהמשך נדבק בעצמו במחלה.

יגאל מזכיר שאחד הרבנים שבנו את מעמדו של הרב קנייבסקי היה העובדה שב-2012, בימי מבצע "עמוד ענן", הרב הבטיח שלא יפלו רקטות על בני ברק, וכך אכן קרה. "עשו ממנו דמות של נביא, אני זוכר את ההתרגשות בפעמים שפגשתי אותו", הוא מספר. לדבריו, התנהלותו של הרב קנייבסקי במשבר הנוכחי עתידה לעורר שאלות. הס נזהר מלייחס את גל היציאה בשאלה למשבר אמון בהנהגה החרדית. "אני לא יכול לומר שאני מבין את התופעה עד הסוף", הוא אומר. "זה מורכב יותר מאשר חרדים ראו את ההתנהגות של הרבנים וזה דחף אותם לצאת". כרגע אנחנו עוד לא רואים תהליך של יציאה בשאלה של חרדים שאיבדו אמון ברבנים, אבל אני מעריך שזה בדרך".

"אנשים תמיד כעסו על החרדים, אבל כעת זה כבר משהו אחר"

המרי האזרחי שהנהיגו רבנים חרדים רבים והתעקש שותם על המשך הלימודים נועד, מהזווית שלהם, לשדור מור על לכירות הקהילה ועל יכולתם להמשיך לשלוט. אלא שהיתה לכך עוד תוצאה, בלתי צפויה: בהלל מדווחים על פריחה בתרומות, שכוללת במיוחד על רקע משבר התרומות למגזר השלישי, שהוביל לק

יגאל (השם האמיתי שמור במערה כת), בחור חרדי-ליטאי שאיבד את האמונה, היתה הסכמה עם אביו: הוא עזב את הישיבה, עבד במוקד מכירות ולמד במכללה חרדית, אבל בבית התנהג כחרדי, שמר שבת ואולי החשוב מכל - לא פתח את הסמארטפון. "אנשים עובדים כדי להגיע לסוף שבוע בבית", הוא אומר. "אני עבדתי כדי לא להיות בבית, הייתי מגיע רק בלילות".

אבל כשהחל הסגר הראשון והמעסיק הוציא אותו לחל"ת, זה נהפך לבלתי אפשרי. "הרגשתי ככלא. אין לי עבודה. אני לומד מהבית", הוא מספר. כשגם אחיותיו החלו לשאול שאלות על הדת, האב נשבר ודרש מבנו לעזוב. "הוא כל הזמן קרא לי שטן", מספר יגאל, שעבר לגור בדירה של עמותת הלל, המסייעת ליוצאים בשאלה מהחברה החרדית.

המקרה של יגאל מאפיין את התקופה, אומר יאיר הס, מנכ"ל הלל. "בין ינואר לאוגוסט השנה פנו אלינו 313 איש, לעומת 211 בתקופה המקבילה אשתקד", הוא מדווח. "בסגרים עצמם יש פחות פניות, אבל בחודש מאי שאחרי הסגר הראשון קיבלנו 79 פניות, שיא של כל הזמנים". הס מעריך שמספר הפניות לעמותה גדל בכ-50%, ואומר שהפונים נחלקים לשתי קבוצות עיקריות: הראשונה היא של מי שכבר היו עם הרגל מחוץ לעולם החרדי, והגבלות הקורונה דחפו אותם החוצה לגמרי. השנייה היא של מי שכבר יצאו בשאלה ללא סיוע, אבל המשבר הכלכלי שעוררה הקורונה אילץ אותם לפנות לעזרה.

גם הריווחים הפרטניים של היוצאים בשאלה מעידים על זינוק צפוי בפניות לעמותות הסיוע. "חבר'ה מספרים שיש להם חברים ובני דודים שמ'תחילים לברר", מספרת אתי אליהו, מנהלת מרכז החירום של הלל, "כך שאני מעריכה שאנחנו נמ'

הס. "מסייעים ליוצאים כדי שלא ינשרו במשבר מלימודים אקדמיים"

אברהם. "לרוב היוצאים אין לאן לחזור, והצורך בעבודה הוא הישרדותי"

25.42x32.48	2/2	עמוד 7	כלכליסט - מוסף כלכליסט	22/10/2020	74860436-8
-------------	-----	--------	------------------------	------------	------------

עמדות ה.ל. - 40610

ארוחה של יוצאים בשאלה חברי הכל. "הסגר כלא אותנו בדירת החירום, אבל חופש זה הרגשה, זה משהו באוויר"

צילום: שירי מור, יואב דוקוביץ

יותר תורמים, יותר תרומות, יותר צעירים

התרומות להלל ב'2019
7.6
מיליון שקל
700 תורמים

התרומות להלל ב'2020*
9.5
מיליון שקל
1,400 תורמים

27.7

הגיל הממוצע של מי שפנו השנה לעמותת יוצאים בשינוי, לעומת 29.9 ב'2019

* תחזית, על פי קצב גיוס התרומות עד כה מקור: הלל, יוצאים לשינוי

דירת האינטרנט מביאה להרבה יותר חיפושי מידע על אפשרויות יציאה. יעבץ, בעצמו יוצא בשאלה, מספר שמשרד הרווחה מתקצב את הסיוע ליוצאים ב-5 מיליון שקל לשנה. לדבריו יש צורך בעוד דירת חירום ליוצאים, מפני שהדירות הקיימות מלאות, אבל הרבר תלוי באישור תקציב 2021 ובסדרי העדיפויות שייקבעו במערכת הפוליטית.

את הקשר בין המגפה, האינטרנט והיציאה בשאלה מסמנת גם אברהם, המדווחת כי לצד גל הפניות לסיוע בתכנון היציאה נרשמת ירידה בגיל הפונים: אם לפני הקורונה הגיל הממוצע של הפונים היה 29.9, הקורונה הורידה אותו בשנתיים, ל-27.7. "זה קשור לכך שבסגר הם היו בבית הצפוף, עם ההורים והרבה איסורים", היא אומרת. "מחוץ לבית הם השתמשו באינטרנט, אבל בבית אסור, וכל הקונפליקטים התעצמו".

כזה, למשל, הוא המקרה של רב (22), צעיר לייטאי ממודיעין עילית. התבגרותו לוותה בבעיות ריכוז ובהתנכלויות מצד תלמידים אחרים בישיבות שבהן למד, ואלו עוררו בו כעס גדול. בגיל 19 נשר מהישיבה אבל המשיך לחיות בבית ולעבוד בחנות, בתקווה לחסוך ולצאת לדירת שותפים. הוריו, חו"רים בתשובה, עוד ניסו לשלוח אותו למסגרת לנווירים, אבל שם הוא נחשף לסמארטפון.

בסגר הראשון הוצא לחל"ת ונשאר בבית. "היה משעמם. אבא שלי התעצבן שאני יושב עם הפלאפון בסלון, ובסעודות שבת היה מאוד קשה", הוא מספר. לבסוף יצא מהבית. הוא עבר לדירה של הלל, וכעת מועסק כפקח על תקנות הקורונה בתחבורה הציבורית. הסגר אמנם מקשה עליו לצאת מהדירה של הלל, "אבל חופש זה הרגשה, זה משהו באוויר". וכי חלומות שלו בלילה, הוא מספר, הוא עדיין בישיבה, וראש הישיבה גוער בו.

יגאל, יוצא בשאלה: "בסגר החברים שלי לא היו בישיבה 24/7, ולא החדירו להם למוח כל הזמן מה צריך לעשות. משעמם, אז קונים סמארטפון - ופתאום יש לך את כל העולם בכף היד, ואתה מגלה שחילונים וערבים הם בני אדם"

זה יושב שנים והם מחפשים חלון הזדמנויות – למשל, כשהורים בחו"ל או עסוקים בחתונה של אחד האחים. הקורונה סיפקה המון הזדמנויות". אחת ההזדמנויות האלה נמצאת באינטרנט, שחדירתו לחברה החרדית התעצמה משמעותית בימי המשבר. "יש לי עוד חברים בתהליך יציאה", מספר יגאל. "בסגר הם לא היו בישיבה 24/7, ולא החדירו להם למוח כל הזמן מה צריך לעשות. וכי משעמם קונים סמארטפון, ופתאום יש לך את כל העולם בכף היד ואתה מגלה שחילונים וערבים כולם בני אדם, כל אחד בדרכו". נפתלי יעבץ, ראש מטה מינהל תקון במשרד הרווחה (שהיוצאים בשאלה הם באחריותו), אומר שח

בנושא תעסוקה. "בגלל שליוצאים אין השכלה ותארים, הם הראשונים שפוטרו", אומרת ברוריה אברהם, סמנכ"לית פרט וקהילה בעמותה. "רבים מהם לא בקשר עם המשפחות, וגם אצל אלו שכן בקשר, המשפחות לא במצב לסייע. למי שאין כסף לשכר דירה, אין אפשרות לחזור להורים. לכן הצורך לעבוד הוא הישרדותי".

יוצאים לשינוי מפעילה קורסים למקצועות ליבה כמו מתמטיקה ואנגלית, וכן שיעורים פרטיים. רכז המדיניות והפיתוח של העמותה, אביחי מרציאנו, אומר שהביקוש לתוכניות עלה מ-180 פניות לחודש בתחילת השנה, ל-300 פניות באפריל, בסגר הראשון. אברהם מוסיפה שמספר המשתתפים בתוכניות הוכיח פל בתקופת הקורונה, בין היתר בגלל הלמידה בזום, שמאפשרת לימודים גם למי שאינם חיים במרכז. "אנשים הבינו ששוק התעסוקה למשרות נמוכות מאוד לא יציב, ושעליהם להגיע לאקדמיה", היא אומרת.

"קשה לחזמן יציאה בשאלה. הקורונה מספקת הזדמנות"

בדרך להשכלה וליציבות התעסוקתית, חלק מהיוצאים נעזרים במרכז החירום של הלל, בית מקלט המספק קורת גג דחופה ליוצאים בשאלה, שמנהלת אליהו. "הסגר הראשון היה קשה מאוד למי שפנו אלינו, כי הוא כלא אותם בביתם וחייב אותם לשמור שבת", היא מספרת. "בחור אחד סיפר שאבא שלו תפס אותו מעשן בשבת ואמר לו לעזוב את הבית. יש לנו הרבה גישושים בקו החם של חברה שלוחשים, כי הם מדברים מתוך הישיבה". הקורונה, מספרת אליהו, מספקת למהססים דחיפה ליציאה מהעולם החרדי: "מעולם לא שמתי יוצא שמספר שהוא קם בכוקר והחליט לצאת."